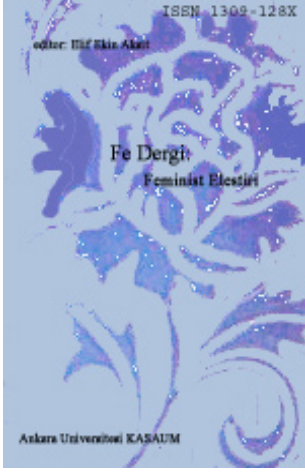

Yayınlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri 9, Sayı 2
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

**“Erkekleri Feminizmin İçinde ve Dışında”
Çerçevelemek”**

Linn Egeberg Holmgren ve Jeff Hearn

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 27 Aralık 2017

DOI: 10.1501/Fe0001_0000000191

Bu makaleyi alıntılar için: Linn Egeberg Holmgren ve Jeff Hearn, “Erkekleri Feminizmin İçinde ve Dışında” Çerçevelemek” çev. Gökçesu Akşit ve Berfin Varışlı, *Fe Dergi* 9, no. 2 (2017), 85_101.

URL: http://cins.ankara.edu.tr/18_8.pdf

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

“Erkekleri Feminizmin İçinde ve Dışında” Çerçevelemek*

Linn Egeberg Holmgren* ve Jeff Hearn*, Türkçesi: Gökçesu Akşit* ve Berfin Varışlı*

Bu makale toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitliği ve feminizmle ilgili erkeklerin değişen cinsiyet-bilinçli pozisyonlarının analizi ile feminizmdaki “Erkek Sorunu”nun bazı bağlamlarını anlatmaktadır. Önceki çalışmaların üzerine feminist literatürdeki teorik modellerin birleşimleri, mikro-sosyolojik bir kavram olan “geçiş”le (passing) birlikte konulmuştur. Ayrıca erkeklerin cinsiyet-bilinçli-olmayan pozisyonları da incelenmiştir. Makale en temelde erkeklerin kendilerini radikal yahut yapıbozumcu yollarla “feminist” (ya da benzeri) olarak tanımladıkları pozisyonlarındaki teorik ve pratik karmaşalar, çelişkiler ve muğlaklıklar üzerinde durmaktadır. Bunu yaparken bir İsveç görüşme verisi kullanılmıştır. İsveç, cinsiyet eşitliği meselesinde nitelikli toplumsal fikir birliği olması ve erkeklerin feminizmle ilişkilerinin geniş bir şekilde olumlu yer tutması nedeniyle özellikle ilgi çekici görülmüştür. Son bölümde yazarlar, erkekler\erkeklikler analizleri ile feminizmlerin çok boyutluluğu arasında ileri diyalogun gelişmesine olan ihtiyacı ve erkeklerin farklı (pro)feminist pozisyonlarının değerlendirilmesi için farklı sosyal çevrelerin teorik etkilerini inceleyen ampirik çalışmaların sayısının daha fazla olmasının gereğini savunmuşlardır. Burada sunulan çerçevenin amacı, erkeklerin feminizmle ilişkileri gibi anlaşılması oldukça zor, nüansları olan ve yerleşik bir anlayış için teorik, analitik ve politik anlamda ileri olanaklar sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Cinsiyet Eşitliği, Erkekler, Erkeklik, Geçiş, Pozisyon

Framing “men in and out of feminism”

This article addresses some aspects of the “Man Question” in feminism, by way of the analysis of men’s diverse gender-conscious positionings in relation to gender, gender equality and feminism. It builds on earlier work, making use of theoretical models in feminist literature combined with the micro-sociological concept of passing. Consideration is also given to men’s non-gender-conscious positionings. The article is primarily concerned with the theoretical and empirical complexities, contradictions and ambiguities of men’s positionings, as when they are self-defined as “feminists” (or similar identifications) in radical or deconstructive ways. In this, a Swedish interview data is used. Sweden is considered particularly interesting, with a qualified societal consensus on gender equality and a broadly positive place accorded to men’s relations with feminism. The authors argue in the final section that there is a need to further dialogue between analyses of men/masculinities and the multidimensionality of feminisms, as well as a need for more empirical studies of men’s different (pro)feminist positionings in order to elaborate the theoretical implications of different social contexts. The framing presented seeks to provide greater possibilities for such complex, nuanced and situated understandings of men’s relation to feminism, theoretically, analytically and politically.

Keywords: Feminism, Gender Equality, Men, Masculinity, Passing, Position

Önsöz

Jeff Hearn ile 11 ve 13 Eylül 2014 tarihleri arasında İzmir’de düzenlenen 1. Uluslararası Erkekler ve Erkeklikler Sempozyumu esnasında *Fe Dergi: Feminist Eleştiri* için gerçekleştirdiğimiz röportaj sayesinde tanışma fırsatı bulduk. Hearn, Prof. Dr. Serpil Sancar ile birlikte sempozyumun ana konuşmacılarından biriydi. Biz de Eleştirel

* Bu makale daha önce “Framing ‘men in feminism’: Theoretical locations, local contexts and practical passings in men’s gender-conscious positionings on gender equality and feminism” başlığıyla *Journal of Gender Studies* 18 (4), 403-418’de yayımlanmıştır./This article was previously published as “Framing ‘men in feminism’: Theoretical locations, local contexts and practical passings in men’s gender-conscious positionings on gender equality and feminism” in *Journal of Gender Studies* 18 (4), 403-418.

* Department of Social Work, Stokholm Üniversitesi, Stokholm, İsveç ve Department of Sociology, Lund Üniversitesi, Lund, İsveç

* Centre for Feminist Social Studies, Örebro Üniversitesi, İsveç; Huddersfield Üniversitesi, Birleşik Krallık ve Hanken School of Economics, Helsinki, Finlandiya

* Doç. Dr. Maltepe Üniversitesi

* Yrd. Doç. Dr., Maltepe Üniversitesi

Erkekler ve Erkeklikler İncelemeleri (Critical Studies on Men and Masculinities) için bir ihtiyaç olduğu fikri ile Yrd. Doç. Mehmet Bozok (Maltepe Üniversitesi)’u da yanımıza alarak bu röportajı yaptık. Konuşmada referans verdiği metinler arasında ilginizi en çok çeken, Linn Egeberg Holmgren’in Hearn ile gerçekleştirdiği çalışmayı bugün çeviriyor olmaktan mutluluk duyuyoruz. Linn ve Jeff’e metni çevirme istediğimizi ilettiğimizde; hem metni tekrar gözden geçirerek, hem de Türkiye ile kısa bir karşılaştırma yaparak bize yolladılar. Bu karşılaştırma metinde üçüncü dipnotta bulunmaktadır.

Giriş

Feminizmdeki “Erkek Sorunu” -erkeklerin hem eleştirinin nesnesi hem de öznesi olması- defalarca dile getirilmiştir. Bazı yorumlara göre feminist teori buna yeterince kulak vermemiş olsa da (Hebert, 2007), feminizm her zaman biraz da erkekler ve erkeklerle ne yapılacağıyla ilgili olmuştur (bkz. Friedman ve Sarah, 1982; Hanmer, 1990; Gardiner, 2001). Ayrıca, “Erkek Sorunu” statik ve birleşik bir şey değildir; farklı pozisyonları olsa da kısmen bazı erkeklerin yavaş yavaş cinsiyet eşitliği konularıyla daha ilgili olmalarıyla tarihsel olarak ve farklı açılardan gelişmiştir. Clatterbaugh’u (1990) takiben, erkeklerin perspektifleri ve pozisyonları profeminist, ‘eril-onaylayıcı’ ve anti-feminist olarak kategorize ediliyordu. Erkeklerin geniş pozitif ve (pro)feminist pozisyonlarının hatırı sayılır eleştirel akademik analiz literatürü de buna eşlik ediyordu (Jardine ve Smith 1987, Christian 1994, Digby 1998, Schacht ve Ewing 1998, Pease 2000, Goldrick-Jones 2002, Ashe 2004, 2007). Erkekler ve erkekliklerin eleştirel incelemeleri ve sömürge-sonrası feminist analizin son on yıllarında kesişimsel yaklaşımlar, araştırma alanını belirlemeye başlayarak kişisel deneyim ve kolektif yapılar, ve yerel ile küresel arasındaki gerilime dikkat çektiler (Mellström, Hearn ve Pringle; 2014). Yine de, erkek feminist pozisyonların yerleşik inşası ve erkekliğin karmaşıklığı ile başa çıkmaya çalışan erkekler, daha ileri teorik, kavramsal ve ampirik soruşturmalardan yararlanacaklardır.

İsveç ulusal ve Nordik bölgesel bağlamı, diğer şeylerin yanı sıra, devlet feminizmi ve genel norm olarak cinsiyet eşitliğinde erkekler için geniş bir pozitif alan üretmek amacıyla, politik bir amaç ve genel norm olarak toplumsal cinsiyet eşitliği üzerinden nitelikli bir uzlaşma ile karakterizedir (Hollı ve ark., 2005). Toplumsal cinsiyet eşitliği konularında erkeklerin katılımı, hem politik hem de gündelik yaşamda, büyük bir sembolik değer taşımaya başlamıştır. İsveç’teki alan çalışmalarıyla ilgili giderek artan bir eleştiri de; ülkedeki araştırmaların cinsiyet-eşit erkekler ve erkekliklerin inşası sırasında bazı erkekleri dâhil edip bazılarını dışladığı ve ötekileştirme eğiliminde olduğu yönündedir (Gottzén ve Jonsson, 2012). 2014 yılında İsveç Erkekler ve Cinsiyet Eşitliği Komisyonu, yayınladığı kapsamlı raporu erkeklerin çocukluktan ebeveynliğe kadar değişen davranışları ve sağlığı üzerine bir araştırma yer vererek güncel konuları ve İsveç’teki cinsiyet eşitliğine dair son değişiklikleri araştırmıştır (SOU, 2014). Bunun yanı sıra, rapor erkeklerin kadınlara uyguladığı şiddete dikkat çekmekte ve bunu, bazı şiddet biçimlerini “normal” ya da “kabul edilebilir” ya da “cinsiyet-eşit” tanımlayan bazı erkeklerin, şiddet uygularken kendilerini istismarcı olarak tanımlamakta ne kadar zorlandıklarını ortaya çıkararak yapmaktadır (Gottzén, 2014).

Bu makale, erkeklerin feminizm ve cinsiyet eşitliği ile ilişkilerini inceleyerek İsveç’te erkeklerin “feminizm yapması” üzerine bir taslak geliştirmektedir (Hearn ve Holmgren 2006, Egeberg Holmgren, 2007; 2011a). Bu çalışma Egeberg Holmgren’in (pro)feminist erkeklerle, erkeklerin (pro)feminist¹ olarak tanımlanmak hakkındaki fikirleri ve İsveç’te feminizm yapmak üzerine gerçekleştirdiği görüşmeleri içerir. İsveç ulusal bağlamında erkekler “feminizmin içine” *feministiska män* (“feminist erkek”), *feministkillar* (“adam-feminist”) ya da *manliga feminister* (“eril-feminist”)² olarak tanımlanmaktadırlar. İsveç’te sinkaflı kelimeler kendilerini “feminist” diye tanımlayan eski erkek başbakanın ve diğer erkek bakanların (hem muhafazakar hem de liberal ve sosyalist) kullanacakları kadar saygıdeğerdir -hatta bu durum diğer Nordik ülkelerle karşılaştırıldığında bile özeldir, örneğin aynısı komşularından Finlandiya için söylenemez.

İsveç ve Türkiye’nin bağlamları karşılaştırılacak olursa, erkeklerin alıp alabileceği olası pozisyonlarda benzerlikler ve farklılıklar olması muhtemeldir. Özellikle de bazı erkekler cinsiyet ve cinsel sorular ile toplumsal cinsiyet eşitliği ve feminizm konularına ilişkin daha olumlu tutumlar gösterebilirken bu ihtimal daha belirgindir.³

Peki, o zaman bu erkeklerin, ya da tüm erkeklerin, cinsiyet eşitliği ve feminizmle ilgili pozisyonlarını nasıl anlamalıyız? Bunu cevaplamak için teorik konuların karşılıklı-ilişkilerini, yerel bağlamlarını ve (pro)feminist pratik geçişlerini ortaya çıkardık. İzleyen tartışmada Mesner’in üçgenel kavramsallaştırması erkeklerin farklı cinsiyet-bilinçli pozisyonları ve yadsımlarındaki karmaşıklığı göstermek için kullanılmıştır. Hem yerel hem de teorik bağlamlar belirleyicidir. Bu soruları erkeklerin feminizmle ilintili farklı pozisyonlarının

analizi içinde inceleyerek ve teori ve pratikte daha fazla kavramsallaştırmanın gereğini savunarak bitirmek istiyoruz.

Erkeklerin cinsiyet-bilinçli-olmayan ve cinsiyet-bilinçli rollerini çakıştırmak

Öncelikle, şunu belirtmeliyiz ki erkeklerin yaptığı çoğu şey “toplumsal cinsiyet hakkında”, toplumsal cinsiyet eşitliğinin, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin veya toplumsal cinsiyet bölünmelerinin az ya da çok eşit ya da eşitsizliğiyle ilgili görülmez –hatta *siyasi* bir faaliyet olarak bile görülmez. Erkeklerin kamusal ve özel alandaki pratiklerinin çoğu, genellikle cinsiyetli olarak algılanmaz. Çoğunlukla yaptıkları, algıladıkları ve hissettikleri her şey "normal" (miş) gibidir. Bunlar *cinsiyet-bilinçli* etkinlikler *değildir*: "sadece oluverirler"! Böylece birçok erkek feminizmi bitecek umuduyla göz ardı ederek feminizmle başa çıkıyor gibi görünür. Cinsiyet eşitsizliğini (yeniden) üreten erkek uygulamaları ağırlıklı olarak sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkilerin içine gömülüdür – böylece erkeklerin egemen veya işbirlikçi pratikleri genellikle basitçe "normal" kabul edilir ve hatta (şeyleri yapmanın) resmi/her zamanki yolu gibi görülür (Martin, 2001). Bu tür pratiklerin erkekler tarafından anlaşılması için çeşitli yollar vardır; homososyallik (Lipman-Blumen 1976), kültürel klonlama (Essed ve Goldberg; 2002) ya da basitçe cinsiyetçilik gibi.

Dahası pek çok bağlamda, özellikle güçlü ataerkillik bağlamlarında, erkekler cinsiyet bilinçli olmaksızın, toplumsal cinsiyet konularını basitçe geçiştirebilir ya da cinsiyet(li) pozisyonlar alabilirler. Eğer, feminizme bir tepki yahut cevap şeklinde olmayıp da daha çok ataerkillik dâhilindeki erkeklerin uygulamalarının, eylemlerinin ve pozisyonlarının bağlamları hakkında öngörüle bulunacak olursak, bunları feminizmin *dışında* ya da feminizmle herhangi aleni bir bağı ve *cinsiyet-bilinci olmayan* pozisyonlar şeklinde görmeliyiz. Benzer şekilde, açıktır ki bazı erkekler için cinsiyet konularındaki faaliyetler ya da cinsiyet sorunları (tek başına toplumsal cinsiyet eşitliği bile yeter) ile *ilgilenmeyi önlemek* için oluşturulmuş *cinsiyet-bilinçli-olmayan* patriarkal pozisyonlar ve motivasyonlardan oluşan net bir alan mevcuttur. Bunlar yeniden yapılandırılmamış anti-feminist ya da patriarkal öncelikleri, çoğunlukla da (erkeklerin) kadınlar üzerindeki üstünlük varsayımlarını kapsar (Şek. 1). Böylece erkekler aslında, sadece erkek olarak “en iyiyi bildikleri” iddiasıyla- paradoksal olarak cinsiyeti önemli ve kayda değer olarak göstermeden, cinsiyet hakkında birer uzman kesilebilirler. Bu bakış açısının, patriarkal geleneklere gömülü belirli erkek güç formları yoluyla, erkeklerin kadınlar üzerindeki hayali kahramanlıklarını ya da “üstün bilgileri”ni veya yaş, aile statüsü, namus veya din (gibi konulardaki) cinsiyet(li) konumlanmalarını kapsayan çok uzun bir geçmişi vardır. Bu eril idealist bir pozisyon (konumlanma) (bkz. Schubert; 1959), ve saf patriarkinin eylem ve operasyon hali olarak anlaşılmalıdır.

“Erkekler özsel olarak erkektir ve en iyisini bilirler”

Cinsiyetin reddi

“Erkekler sadece bireylerdir”

Şekil 1. Erkeklerin cinsiyet-bilinçli olmayan pozisyonları

Ama başka *cinsiyet-bilinçli olmayan* alternatif pozisyonların da olduğu dikkate alınmalıdır. Bunlardan biri erkeklerin kendi cinsiyetlerini yahut cinsiyeti topyekûn reddetmeleri ile kendilerini insan olarak konumlandırıp, insan olmayı erkek/erkekler olmakla bir görmeleri ve/veya diğer sosyal ayrımların daha önemli olduğunu vurgulamalarıdır. Bu toplumsal cinsiyet konusunda kadınlardan daha fazla şey bilmenin veya cinsiyete odaklanmayarak onu inkâr etmenin de ideolojik temelini oluşturur. Bu tarz pozisyonlarda resmi yahut bürokratik prosedürler diğer bilgi akışlarına kıyasla daha belirleyici sayılıp, bu “cinsiyet-eşitlikçi” gibi gösterilmekte; ya da sınıf veya ırk gibi bazı ayrımlar ve statülerin cinsiyetsiz oldukları vurgulanarak, “cinsiyetlilikleri” inkâr edilmektedir. Dahası *cinsiyet-bilinçli olmayan* pozisyonlar bireyler arası farklılıkların farkında olunmasından kaynaklanıyor olabilir ki bu durumda “erkeklerin sadece bireyler oldukları” varsayılmaktadır. Bu, bireyleri cinsiyetsiz görerek ya cinsiyet konularını yok saymaya ya da bireysel erkeklerin -karizmatik, yetkili, sıradan-bilgisinin kadınlarınkine üstünlüğünü ileri sürmek için gerekli mantığı sağlar ve hatta mantıkdışı olarak bu konuları görünür kılmak suretiyle feminizmi cinsiyet eşitsizliği yaratmakla suçlar.

Bu konumlara karşı olarak, erkeklerin açık *cinsiyet-bilinçli* hareketleri de belirgin şekilde artmaktadır, ve bu her zaman olmasa da çoğunlukla toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitliği ve feminizmle birlikte ele alınmaktadır. Erkeklerin cinsiyet eşitliği ve feminizmle ilişkileri her ne kadar çoğunlukla problemliler olsa da, (feminizmle) birlikte ele alınmalarının özellikle cinsellik ve şiddetle ilgili pek çok sebebi vardır. Erkeklerin toplumsal cinsiyetle (olumlu) işgallerinin nedenleri üzerine açıklamalar Connell (1987) ve Hearn (1987)⁴ tarafından daha önce verilmiştir. Değişim için önemli güçler arasına eşcinsel hareketler, kuir politikalar ve “yeni seksüel hareketler” dahil edilebilir. Genelme yapmak zor olsa da bunlar, (bazı) erkeklerin birbirleri için arzulanabilir olduklarını, bu eş-cinsel arzunun kamusal olarak tanınmasını ve belli heteroseksüel erkek pratiklerinin açık ya da imalı kritiğini vurgulamaktadırlar.

Bunu söyledikten sonra, (şunu belirtmeliyiz ki) erkeklerin toplumsal cinsiyet bilinçli pozisyonları kesinlikle onların tam olarak toplumsal cinsiyet eşitliği yanlısı oldukları anlamına gelmez. Anti-feministler ve “erkek üstünlükçüler”, farklı şekillerde toplumsal cinsiyet bilincine sahip olabilirler, tıpkı beyaz üstünlükçülerin çoğu zaman ırk-etnisite ya da milliyetçilik bilinçli oldukları gibi. Erkeklerin toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitliği ve feminizm konularıyla ilgilenebilmelerinin pek çok nedeni vardır.

Erkeklerin cinsiyet bilincine konumlanmalarının haritasının çıkarılmasıyla toplumsal cinsiyet eşitliğini aktif bir şekilde destekleyen erkeklerden, teoride lehinde olan ama pratikte özel olarak hiçbir şey yapmayanlara, durumdan “hiç rahatsız olmayanlara”, aktif olarak düşman olanlara (bir şekilde sol-sağ düzlemle karşılaştırılabilir) bir süreklilik fark edilmiştir. Önceden Norveç ve İsveç’te yapılan araştırmalar erkeklerin üçte birinin toplumsal cinsiyet eşitliğine geleneksel ve düşmanca bir tavır takındığını, diğer üçte birinin toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklediğini ve yaşamlarında bir şekilde aktif olarak bu konuda konumlandıklarını, kalan üçte birinin ise “prensipite” desteklediklerini ancak pasif ve ilgisiz bir tavır sergilediklerini göstermektedir (Jalmert, 1984; Holter, 1989; Holter ve Aarseth 1993).

Ancak tek bir süreklilik diğer yönleri maskeleyebilir. Erkekler bir taraftan *kadınların kazanımları bağlamında* toplumsal cinsiyet eşitliğine taraftar ya da karşı olabilirlerken bir diğer taraftan da, *erkeklerin kazanımları bağlamında* toplumsal cinsiyet eşitliğine taraftar ya da karşı olabilirler. Bazı erkekler genel olarak toplumun cinsiyet eşitliği ile ilgili kazanımlarından ziyade kendi kazançlarıyla daha ilgili görünmektedirler. Onların ilgilendiği “toplumdaki cinsiyet eşitliği”nin gündemi, kadınlarla ilgili olmaktan ziyade erkeklerin menfaatine olacak fırsatlar sunmaktadır.

Bu komplikasyonları saptamak için Michael Messner (1997) tarafından ortaya atılan Birleşik Devletler’deki erkeklerin toplumsal cinsiyet bilincindeki konumlarını ve organizasyonlarını açıklayan üçgen karkas yararlıdır. Üçgenin apexlerinden birincisi erkeklerin kurumsallaşmış imtiyazlarının tanınması ve buna karşı çıkılması, ikincisi “erillğin bedelleri”nin tanınması ve üçüncüsü erkekler arasındaki farklılıkların ve eşitsizliklerin tanınmasıdır. İlk durum erkeklerin feminizme karşı tamamıyla pozitif olan cinsiyet bilinçli aktivitelerini kapsamaktadır. İkinci durum, akademik, politik ve aktivist bağlamlarda da görülebilen, örnek olarak erkeklerin ve babaların hak politikalarında gözlenebilir.⁵ Dahası “erillğin bedelleri” gibi durumlarla ilgili olmak “erkeklerin en çok mağdur olduğu” ve hatta erkeklerin ataerkil düzenin “gerçek kurbanları” olduklarını savunan ataerkil ideolojiye, ters yüz edilmiş bir bakış açısı teorisine (standpoint theory) dönüşebilir. Üçüncü ve en önemli durum, erkeklerin kendi aralarındaki özgünlükleri ve farklılıklarını cinsellik, ırksallaşma gibi konuları vurgulayan cinsiyet eşitliği bilinçli aktiviteleri kapsamaktadır.

Erkeklerin imtiyazlarını tanımak ve bunlara karşı çıkmak

“Erilliğin bedellerini”
öncelemek

Erkeklerin farklılıklarını vurgulamak

Şekil 2. Messner’in üçgeni (Messner’den uyarlandı, 1997)

Bu çerçevelenme yolları muhtemel pozisyon çeşitliliklerine zemin hazırlarken daha az ikilem (ya... ya da) analizine ve sürekliliğe (continuum) neden olmaktadır. Messner, üçgenin tam ortasındaki farklı organizasyon politikaları ve ideolojilerin buluşacağı ama aynı zamanda üçgenin her yerinde yer alan bir konumun savunucusu olmuştur. Böylelikle, bu çerçeve, özellikle farklı toplumlardaki erkeklerin yol açtığı farklı türdeki eşitsizliklerin, çeşitliliklerin ve “arada kalmaların” meydana getirdiği çelişkileri ve muğlaklıkları işaret etmektedir. Bu tür bir çerçeve zaman içinde değişen toplumsal hareketleri göstermek açısından da yararlı olabilir.

“Erkek hareketi” terimi takriben son 30 yıldır çok farklı anlamlar kazanmıştır (Hearn, 1993). 1970’lerde ve 1980’lerin başında, bu terim cinsiyetçilik karşıtı erkek hareketi olarak kullanılmaktaydı; o yıllarda Birleşik Krallık’ta ve daha birçok yerde bu hareketi “(pro)feminist” ve “eşcinsel-dostu” olarak tanımlamak için hatırı sayılır bir çaba vardı. Ayrıca sol, anarşist ve yeşil politik kanat tarafından seslendirilmiş; ulusal ve bölgesel konferanslarda, toplantılarda, kampanyalarda ya da gruplarda –bilinç-artırıcı, terapi ya da destek grupları- aktif rol oynamıştı. 1970’lerden bu yana, erkeklerin cinsiyet-bilinçli politikalarında sadece anti-feministten feministe, pro-feministte ya da anti-cinsiyetçiye değil, aynı zamanda cinsellik, ırklaştırma vb. gibi konulara ilişkin belirgin sıçramalar olmuştur. 1980’lerin ortalarına doğru anti-cinsiyetçi erkek hareketi ivme kaybetmiş; birçok erkek ya bu aktiviteleri bırakmış ya da bu konuları daha ana akım ve profesyonel çalışmalara yönlendirmeye çalışmıştır. Bunu yaş ve kuşak konularını işleyen mitopoetik erkek hareketi izlemiş, medyada “yeni erkeği” ve “yeni kadını” yaratmıştır.

Avrupa’da ve daha pek çok yerde, erkek hakları savunucuları ile baba hakları organizasyonları büyüme göstermiş- kimisi de kafa karıştırıcı bir şekilde “erkek hareketi” olarak adlandırılmıştır. İsveç’te, “Erkeği Özgürleştir” gibi erkek hareketleri 1970’lerdeki insan olma hakkı vurgularını 1980’lerin başında eril olma hakkı vurgusuyla değiştirmişlerdir (Hill, 2007). İsveç’in de aralarında bulunduğu Nordik devlet feministi ülkelerde, babaların hakları ile ilgili konular, feminist amaçları hayata geçirirken toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarına dahil edilmiştir (Klinth, 2002). İlginçtir, Hobson and Morgan (2002) İsveçli babaların diğer Avrupa ülkelerindekilere kıyasla daha fazla yasal hakka ve daha az sorumluluğa sahip olduklarını öne sürerler. Buna ek olarak, birçok farklı ülkede “yaş almış profeminist erkekler” ya da “siyah eşcinsel erkekler” gibi daha komposit erkek gruplarıyla ilgili ileri gelişmeler de mevcuttur.

Günümüzde, Avrupa bağlamında erkeklerin imtiyazlarını tanıyan ve erkeklerin feminizmle olan pozitif ilişkilerini ortaya çıkaran çeşitli projeler canlanmaktadır. Profeminizmle muğlak ilişkiler içinde olan hükümet

inisiyatifleri de vardır. Yine de, bu tür kurumsal ya da politika merkezli ilerlemeler, bireysel olarak kendilerini (pro)feminist olarak tanımlayan erkeklerin deneyimlerinden ayrılmaktadırlar.

Üçgen kuşkusuz politik anlamda bir alan açmaktadır ancak çerçeve tek başına erkeklerin (pro)feminist konumlanmalarındaki karmaşık yönü yansıtmaya yeterli değildir. Bu nedenle, şimdi erkeklerin pratikte kendilerini nasıl sundukları sorusuna dönüyoruz. Ampirik örneğimizde, bu konumlar Messner üçgeninin en tepe noktasında bulunmaktadır.

Bağlamda erkekler-Pratikte feminizm

Teorik konumları ampirik çalışmalara uygulamaya çalışırsak ne olur? Toplumsal cinsiyetin bağlam, mekan ve söylevleriyle erkeklerin (pro)feminist pozisyonları ve pratikleri ilişkilerini tanımlamak için, Egeberg Holmgren'in İsveç'teki (pro)feminist erkeklerle olan çalışmasını ele aldık. İsveç, devlet feminizmi ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda nitelikli fikir birliği ile tanınmaktadır (Stetson ve Mazur; 1995, Fehr *et al.*; 1998, Bergqvist; 1999). Daha önce de vurgulandığı üzere, toplumsal cinsiyetin genel politik retorik bir parçası olması alışılmadık bir durum değildir (Magnusson; 2000). Erkeklerin feminizm(ler)le ilişkilenebilmesi birkaç açıdan problematiktir, toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan erkekler söz konusu olduğunda, kendini anti-feminist olarak tanımlayanlardan ziyade (pro)feminist olarak tanımlayanlar daha büyük sorun oluştururlar.

Bu tür bir yerel, ulusal bağlam, erkeklerin feminizm hakkında nasıl konuştuğu ve kendilerini (pro)feminist olarak nasıl sundukları ile gerçekten iyi bir şekilde gösterilip izlenebilir. Yanı sıra, Messner'in üçgeninde olduğu gibi, teorik konumlar, erkeklerin pozisyonlarının pratikteki tezahürü ile farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Şimdi, üçgenin tepe noktasında yer alan pozisyonların erkek ayrıcalığını fark ediş ve karşı çıkışlarını analiz ederek ilerleyeceğiz. İsveç'teki politik retorik toplumsal cinsiyet eşitliğini savunadursun, erkekler kendilerini yıkıcı, yapıbozucu ya da bir nebze de olsa radikal (pro)feminist pozisyonlara koyduklarında ne olacak? Bu tür bir konumlama hangi yollarda pratiğe geçirilebilir ya da pratik edilebilir, ve bu tür bir pratiğin teorik sonuçları ya da çıkarımları neler olacaktır?

Erkekleri feminizmin içinde çalışmak

Egeberg Holmgren'in çalışmasındaki önemli bir tema da, (pro)feminist özne pozisyonlarının oluşumu ile (pro)feminist norm ve pratiklerin somutlaşması ihtimalidir. Çalışmadaki ampirik materyal, 20-34 yaş aralığındaki 28 (pro)feminist ile gerçekleştirilen bireysel, ikili ve grup görüşmeleridir. Görüşülen kişilerin ortak noktası, her ne kadar ideolojik etkiler, kimlik imleyicileri ve teorik perspektifleri değişse de feminist konular ile ilgilerinin olmasıdır.⁶

Bu çalışma (pro)feminizmin nasıl “yapıldığı” ve kişinin kendini fiilen nasıl (pro)feminist olarak tanımladığı konularını içermektedir. Mülakatlar normlar ve sonuçlar ile değişim ve (pro)feminist bağlılığın, kişisel/özel ilişkilerde; cinsel pratiklerde; erkeklik ve toplumsal cinsiyete ilişkin deneyimlerle olan ilişkilerinde feminist ve feminist olmayan bağlamlarda nasıl farklılık gösterdiği konularını içermektedir. Her ne kadar ampirik olarak temellendirilmiş olsa da, materyallerin yorumlayıcı özelliği teorik olarak keşfedicidir ve etkileşimci bir yaklaşımla çapraz-cinsiyetli (cross-gendered) bir niteliktedir (araştırmacı kendini kadın olarak tanımlamaktadır).

Bu makalede, erkeklerin toplumsal cinsiyetli-bilinç (gendered-conscious) pozisyonlarının tepe noktasındaki, ayrıcalık ve tanınmalarını ortaya çıkaran grup görüşmeleri kullanılmıştır. Adları Ruben, Hemming, Dennis ve Sven olarak değiştirilmiş dört erkekle görüşülmüştür. Hepsi bilinç-artırma gruplarına katılan erkeklerdir.⁷ Oldukça geniş çaplı bir verinin içinden seçilen bu grup İsveç feminist hareketinin radikal, yapıbozucu ve önetkin (proaktif) kanadından seçilmişlerdir.⁸ Buna ek olarak, yapılan grup görüşmelerinin dinamiği, görüşmecilerin ifadelerinin verimini artırmıştır.

“Feminist” olarak geçmek

Sosyal ve bireysel bir pozisyon olarak erkek olmak, hatta daha karmaşığı (pro)feminist bir erkek olmak, görüşmelerde önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Farklı refleksif ve retrospektif hikayelerin ne olduğunu analiz etmek için bir sosyolojik kavram olan “geçiş” analize dahil edilmiştir.

Geçiş kavramı, (trans)gender konusunu sorunsallaştırmak (Kessler and McKenna 1978) ve/veya engelliliği damgalamak için kullanılmıştır (Goffman 1990). Birey kendini, kendisiyle aynı kategoriden olan ya da olmayı arzuladığı sosyal bağlamdaki insanlardan farklı yapan niteliklere sahip olabilir (Goffman 1990). Bir sosyal bağlamda geçiş yapmamak demek, o bağlamda damgalanma riskini taşımak demektir ancak şu akılda

tutulmalıdır ki, her nitelik bireyin olmazsa olmaz bir özelliği değildir ve dolayısıyla niteliğin kendisi damgalanmaktadır. Dahası, damgalanmak için diğerlerinin içinde bir tür “normallığe” de sahip olmak gerekir. Dolayısıyla geçiş, sosyal etkileşimi gerektirir. Bu çalışmada farklılaşma niteliği toplumsal cinsiyettir. Feminist harekette “normal” olan, kadın olarak tanımlanmıştır ve kadın, ataerkil toplumsal yapıda tabi olandır, ayrıca “erkek cinsiyeti” ya da erkek olmak- eleştirinin öznesi ve nesnesi- sapma göstergesidir. Bu durumda, erkekler nasıl (pro)feministliğe geçiş yaparlar? Ne zaman ve kime göre böyle bir geçiş gerçekleşir? (Pro)feminist öz, *söylenen, yapılan* ya da *deneyimlenen*lerde mi aranmalıdır? (Pro)feminist iddialar ve özne pozisyonları sosyal bağlamda nasıl değişkenlik gösterir?

Bu nedenle geçiş kavramını kullanmadaki anahtar nokta, olmayan bir şeyin olmuş gibi görünmesi (örneğin (pro)feminist değilken (pro)feminist gibi görünmek) değildir. Aksine geçiş, feminizmin sosyal bağlamında (pro)feminist olarak tanınmak ve kabul edilmektir. Feminizm yapan erkeklere bakıldığında bu, feminist kuramda bir yeterliliğe ulaştıklarını içerebilir ancak başlı başına da yeterli değildir (Egeberg Holmgren; 2011b). Yani, yukarıdaki türden soruları cevaplamak için toplumsal cinsiyetli mekanlar, pozisyonlar ve pratiklere bakmak gereklidir.

Üçgenin (şekil 2) tepe noktasına yerleşen görüşülenlerle ilgili en çarpıcı sonuç kadınlar tarafından tanınma ihtiyacı yanında, (pro)feminist olsun olmasın, diğer erkeklerden de mesafeli tutulmaktadır. “Erkek cinsiyeti” ya da erkek olmak, eğer farklı feminist bağlamlarda sosyal bir kabulü yoksa bir tür damgalanmadır. Birazdan göreceğimiz üzere, görüşmede, hikayeler farklı sosyal bağlamlara kaysa da (pro)feminist bir geçiş mevcuttur. Geçiş: kişinin (kendisinin ya da başkasının) itibarını sorgulama, öz-eleştirel olma, kadınların ayrılıkçılığının (separatism) kabulü, yetersizliğin itirafı ve diğer erkeklerden uzaklaşma ve farklılaşma gibi çeşitli yollarla olabilir.

Feminist itibar- Erkekler ne yapar? Erkekler nerededir?

Erkeklerin gerçekten ne yaptığı ya da ne yapması gerektiği defaten irdelenmiş bir konudur. Grup içinde baskın olan bakış açısı erkeklerin değişmesi gerektiği yönündedir. Sosyal değişim yaratmak için bireyin kendi üzerinde çalışması elzemdir. Erkeklerin grup olarak beraber çalışmaları genel olarak grup için iyi bir şeydir ancak aynı zamanda (pro)feminist yöntem açısından potansiyel olarak tehlikelidir. Ruben bireyin “gerçek şeyler” yapmak yerine erkek grupları içinde çalışmasındaki ikircikliliği şu şekilde ifade eder.

Ruben: Şey, 70’lerde kadınlar evleri işgal ederdi, yaptıkları havalı şeylerin hepsini bilmiyorum ama kadınlar oy kullanma hakları için mücadele ettiler, kadın hareketi bir dönem çok etkileyici şeyler yaptı. Ve bir grup adam çıktı ve şöyle: Biz her gün kendimiz üzerine çalışıyoruz. [Gruptaki diğerlerinden kahaahalar yükselir] Hass...! Bu kadınlar için ne ifade eder ki?

Linn: Bu şekilde mi hissettiriyor?

Ruben: Evet, sanırım bu şekilde. Çok iyi hissettiriyor olsa da kendim üzerine çalışmak gerçekten çok yoruyor çünkü ... erkek hareketinin yapıcı karakterinin nasıl olacağını tam olarak göremiyorum.

Ruben erkekler ve erkeklerin feminist harekete katkıları üzerine olan fikirlerine, sadece erkeklerin katıldığı (pro)feminist kulüpler veya festivaller düzenlemeleri halinde bir facia olacağını söyleyerek devam eder, “[erkekler] ne yapacaklar ki? Birbirlerinin karşısına geçip mastürbasyon mu yapacaklar?!”. Bu ifade şaka olarak söylene de aslında ciddi bir konu. Ruben için feminist hareketteki erkekler bir şekilde narsistik kişiliklerdir. Bireyin kendi rolünü oynaması ile bu role kendini *aşırı* kaptırması ile (pro)feminizmi kişisel gelişim ve kazanca çevirmesi arasında ince bir çizgi vardır. Ruben’in bizzat kendini de bu komik eleştiriye dahil etmesi kayda değerdir. Buradaki komik öz-eleştiri, şüpheyi belirginleştirmek için değil aynı zamanda konunun önemini fazlasıyla abartan (pro)feminist erkeklerden de kendini uzaklaştırma çabasıdır.

Eleştiri her ne kadar kendine yöneltmiş olsa da, diğer (pro)feminist erkeklerin durumu kadar da kuşkulu bir şey yok. Bu, çalışmadaki radikal pozisyonundaki erkekler için de geçerlidir. Şu günlerde İsveç’te (pro)feminist erkeklerin oluşturdukları grubun bakış açısından bakıldığında kendini “feminist” olarak tanımlamak oldukça kolay. Birçok erkek grubu her ne kadar medyanın ilgisini çekseler dahi “gerçek” bir (pro)feminist grup değildir. Erkeklerin hiçbir şey kanıtlamaksızın toplumun nezdinde (pro)feminist olarak kabul edilmeleri çok sinir bozucu. Ruben’in apaçık kendini feminist harekete dahil olan erkeklerden uzaklaştırması şöyle yorumlanabilir: bir tür feminist tabakalaşma.

Gruptaki hakim bakış açısı (pro)feminist erkek olduğunu söylediğinde karizmanın çok kolaylıkla çizildiği, bir tür (pro)feminist suç ortağı olunduğudur. Aynı zamanda erkeklerin feminizme katılımının hayati önem taşıdığı düşünülmektedir. Ulusal, devlet öncelikli cinsiyet eşitliği durumu, görüşülen kişilerin kendilerini hem erkek hem de radikal olan kalabalıktan uzak tutmaları ihtimalini de flulaştırdı gibi görünüyor. Bu tür bir cinsiyetli pozisyon ile ilgili problem Dennis'in kendinden daha liberal bir yaklaşım benimseyen kişilere meydan okuduğu şu ifadelerde görünür hale geliyor:

Ben bazen ancak bazı şeylerle ilgili doğru bakış açısına sahipseniz kolayca [feminist içeriğe] girebileceğinizi düşünüyorum. Böyle bilinçli grup ortamlarında uygun fikirlerinizi fıskırtarak epey ilerleyebilirsiniz. Ama aynı zamanda bu fikirler şaşkınlıkla karşılandığında hem daha eğlenceli oluyor hem de daha büyük bir meydan okuyuş oluyor. Daha bugün öğlen yemekte ‘*bence erkeklik feshedilmeli*’ dediğimde koca bir ‘VAY BE’yle karşılaştım, yanımdakiler [muhafazakar bir yaşlı kadın sesini taklit etmek için sesini incelterek] ‘Ama Dennis!’ dediler. [Kadın çalışma arkadaşlarım] bunu söylerken iğrenç olduğumu düşündüler ama bu konuyla ilgili gerçekten çok tatlı bir tartışma yaşadık ve demek istediğimi açığa kavuşturma şansını buldum.

Radikal tepe noktadaki pozisyonlardan geçişin bir yolu da, feministlerden erkeklerin aslında kabul edilmediği ayrılıkçı bağlamda kabul talep etmek ve böylece kendini diğer (pro)feminist erkeklerden ya da erkek kategorisinden uzak tutmaktır. Bireysel düzeyde bu kendi kendinden şüphe etmek ve dahası kendinin yeterince iyi hatta hiç iyi olmadığını itiraf etmektir.

Feminist bağlamda “normal” cinsiyetli özne pozisyonunun eksikliğinden dolayı (örn. kadın), erkek olmak potansiyel bir problem ve damgadır. Kimliğini eril ya da erkek olarak koymak, erkeklerin (pro)feminist beceri ve itibarları sorusunu kolaylaştırmaktadır. Elbette şüphe ve öz-eleştirisinin de kendi sınırları vardır ve harekete girebilmek için de hala imkan var. Sven örneğinin, eskiden olduğu kadar şüphe ile karşılanmadığını söylemekte:

Söylemek gerekirse bu çembere... hoş karşılanıyormuşum [kahkahalar] gibi geliyor. Bilirsin, kendimi uzun zamandır ‘feministleştiriyorum’... her ne kadar erkek *olduğumdan* dolayı her zaman bariz bir şüphe ile karşılaşırsam da yine de bana inandıklarını hissediyorum. Ama bu iyi bir şey. Böyle olması gerektiğini düşünüyorum.

Sven cinsiyetine “rağmen” hoş karşılandığını hissetmektedir. Onun geçişi erkek olmasından dolayı sapkın olduğu için kendinden şüphelenilmesini kabul etmekten geçmektedir.

Geçmemiş de geçmiş gibi olmak

Geçiş (passing) en iyi hiç geçmemek (not passing at all) örneğiyle gösterilebilir. Burada Hemming kendisini (cinsiyet) iştirak(ind)en suçlu bulunduğu ve kadın olmadığı için fiziken bir binanın yanından geçemediği deneyimini paylaşmıştır:

Korodaydım ve bir seferinde provayla aynı anda yan binada feminist bir toplanma vardı. Başta bir toplantı olduğunu bilmiyordum. Provaya geç kalmıştım ve giriş kapısı kilitli olduğundan içeri giremedim, feminist olayın olduğu taraftan geçmem gerekti. Odaya girdiğimde onlar da tam harekete geçmişlerdi. Kapıda iki kız vardı ve ‘Hayır, buraya giremezsiniz’ gibi bir şeyler söylediler. ‘Şey, sadece buradan geçeceğim, kimse beni görmez duymaz bile, duvarın dibinden sıvışırım’ (dedim). Ve *çok* sinirliydim. Yani ne bileyim sadece erkek olduğum için kapıdan geçemeyeceğimi söylemeleri bence epey provoke ediciydi. Ve onlar da bana ısrar ettiğim için çok sinirlendiler. Her şey benim orayı terk etmem ve koro provamı kaçırmamla sonlandı.

Bir erkeğin (pro)feminist olarak geçişinin imkansız hale geldiği bu durum ayrımcı pratiklere iyi bir örnek teşkil eder. Yine de Hemming görüşmenin bağlamı içinde geçmiştir çünkü anlattığı, araştırmacı ve diğer katılımcılar için bir iç görüş sağlamıştır:

Şimdi, bu kadar sinirlenmemin nedeni ilk defa bu kadar açık biçimde cinsiyetimin beni sınırladığını deneyimlememdi.

Kadın ayrılıkçılığını (separatism) iyi çalışan bir yöntem olarak görmek bir diğer geçiş yoludur. Cinsiyetiniz yüzünden dışlanmayı kabul edip onaylamak, (bir daha) hiç dışlanmamak için kendinizi dışlamak olarak görülebilir. Fiziksel olarak girmenize izin verilmemiş olsa da feminist ayrılıkçı pratiğin bir parçası olursunuz. Geçiş, söylenen ve düşünülende, erkeklerin ayrıcalıklarına karşı çıkan daha aktif eylemde değil- toplumsal cinsiyet deneyiminin *dillendirilişinde* gerçekleşir.

Feminist yetersizlik: itiraf ederek geçmek

Feminizme yapışmaya (sticking) dair itiraflar ve problemler hikayeler kendini sürekli tekrar eder: biri yeterince iyi değildir, iyi erkek yoktur, "ağızımızdan sürekli zıplayan kurbağalar" vardır; görüşülen kişiler "cinsiyetçi çanta" denilen şeyi çocukluklarından beri taşımaktadırlar; homososyallik ile ilgili kuralları bozarlarsa neler olabileceğine dair bir korku deneyimlemektedirler; ötekilerin onlara göz kulak olmasına ihtiyaç duymaktadırlar ve kendilerini eleştirmek için büyük emek sarf etmektedirler. Ruben'in de ortaya koyduğu gibi ortada bir "feminizm-tatitle-çıkıyor" problemi vardır. Bir erkek olarak seçilmiş "pro-feminist" pozisyondan hep bir adım öteye çıkabilirsiniz ve bu zaman zaman oldukça çekici bir fikir gibi görünebilir. Bu örnek söylenen ve yapılan arasındaki tutarsızlığı anlatacak şekilde anlaşılmalıdır:

Sven: Tabii ki [diğerlerinin üzerini çizme cesaretine sahip olmanız] sizin bu yüzden daha iyi bir adam - ya da daha iyi bir insan, daha iyi bir tanımla, çünkü iyi adam yoktur- olduğunuz anlamına gelmek zorunda değil. Ama bu...diğerlerini eleştirebileninizin sizin daha iyi davranmanızı sağlayacağı anlamına gelmediği içindir.

Sven kendini hemen düzeltmektedir: iyi olmak erkek olmayı bitirir ya da en azından bitirdiği şey cinsiyetli biridir (Egeberg Holmgren; 2007). Bu alıntı göstermektedir ki erkekliğin kalıntıları ideal olanı uzaklaştırdığında, (pro)feminist pozisyon bir (pro)feminist pratiğin bütün durumlarda garantisi değildir. İtiraf yoluyla farkındalık ve refleksellik kendi içinde bir yol olarak anlaşılmalıdır. Feminist araştırmacıya "yeterince iyi olmadığımı" ya da "iyi erkek olmadığımı" söylemek, bocalayan bir (pro)feminist erkek özne yapmaktır/sunmaktır.

Bu da elbette bir bağlam sorunudur; öteki durumlarda cinsiyetten ziyade (pro)feminist özelliğin kendisi anormal olabilir. Katılımcılar ailede özellikle baba ve erkek kardeşleriyle sıkıcı olduklarını ifade etmişlerdir. Dennis, babası ve abisiyle artık "erkekçe olmadan sarılır" ve "şakaların artık komik olmadığını farkettiğini" söylemiştir. "Siz kendiniz de artık komik değilsinizdir, rahat hissettiren söylenecek pek bir şey yok". Sven bunu "sıkıcı olmaya başlıyorsunuz" diye tarif etti, "olan bu- artık *normal değilsinizdir*" [italikler bizim]. Hemming babasını anlatır ve nasıl da hep bir şeyin ikisi arasındaki ilişkiyi cinsiyetli hale getirdiğinden yakınır. Bir gün iş ararken "erkek-" ya da erkek baskın çevrelerde feminist olmayan erkeklerle tanışıp, (pro)feminist bir erkek olarak fark yaratmak için isteklidir.

Aile toplantılarından normal çıkmak gittikçe zorlaşmıştır, aynı şekilde iş yeri ya da arkadaş çevresi gibi belli homososyal bağlamlar için de geçerlidir. Engellenemez şekilde eski arkadaşlarla temasın kaybedildiği ve işte yabancılaşmış hissedildiğine dair, materyalde bir kaç hikaye vardır (Egeberg Holmgren; 2007). Bazen feminist bakış açısı bu arkadaşları korumayı ve ya uymayı kendi inançlarından feragat etmeksizin neredeyse imkansız kılar.

Somutlaşan bir hegemonik karşıtı pratik olarak geçiş

Geçiş hegemonik karşıtı pratiklerin somutlaşmasını da içerebilir. Sven erkeklik normlarını bir beden pratiği olarak kırmanın nasıl pro-feminist bir pozisyon olabileceğini göstermiştir. Sven her ne kadar (grup içinde) kendini (pro)feminist olarak tanımlayan tek kişi olsa da, toplumsal cinsiyet eşitliği konularını çalışan diğer üç erkek ile etkileşim kurarak kendi pozisyonu hakkında konuşmuştur. Burada, (pro)feminist olmak "basitçe" "cinsiyet eşitlikçi" olmaktan daha farklı ve daha isyankâr bir şey olarak düşünülmektedir. Sven anlatısında bir panel tartışmasında seyretilenler arasındaki feminist bir kadın arkadaşının (pro)feminist kimliğini doğrularak ona beklilik/kapıcılık ettiğini anlatmaktadır:

Açıkçası ben erkeklığe dair normları zorladığımı düşünüyorum, en azından ders verdiğim vs. gibi durumlarda değil. Bir seferinde bir panelde feminist bir arkadaşım (beni) dinlemeye gelmişti, bana dedi ki biz orada otururken bizim nasıl oturduğumuz ve davrandığımız bizi gözlemlemesi o kadar aşık ki. Benimle oturan diğer üç erkek o kadar barizce kanıtlıyormuş ki. Oturuşları (sandalyesini masadan uzaklaştırır) şöyle bacaklarını birbirinden iyice açarak dizlerini uzatıp kaldırarak) sürekli testislerini tutuyorlarmış ve konuştuklarında sanki göğüslerini dövüyor gibilermiş, goriller gibi. Bense büzüşmüş gibi [dizlerim kapalı, ellerim çenem ve kafam sıralı] sessizce kafa sallayıp onaylıyordum. Dedi ki erkeklerin açık feminist olup olmadığı hemen ayırt edilebiliyormuş ve o kadar barizmiş ki, burada (oturumda) nasıl *davrandıkları*, nasıl abarttıkları, koca bir su kabarcığı gibi. Bunlar fark etmeyeceğin şeyler, ama tabii... Yani ben burada bir şeyleri zorluyorum, bir tür şiddeti.

Bu alıntı, erkekler tarafından uygulanan belli pratikleri zorlamanın/sorgulamanın bedensel yerinden etmeyi somutlaştıran bir deneyim yapılabileceğidir. Tersine genitallere dokunmak erkeklığı, baskıyı hatta seksüel şiddeti göstermenin popüler kültürde bir “modern klasiğidir”. Yukarıdaki alıntıda bu bilinçsiz ve gizli bir şekilde paneldeki diğer katılımcılardan yer ve güç almanın yoludur. Şiddet diğerini bilinçli şekilde fiziksel olarak yaralamaktan fazlasıdır. Şiddeti sembolik olarak göstermek bazen yeterlidir. Sven bize kendisinin bir kadın arkadaşının gözünde cinsiyet eşitliği bağlamında nasıl bir (pro)feminist olarak geçiş yaptığının hikayesini diğer erkek katılımcıların ataerki pratikleri ve hatta sembolik şiddet diğerlerine uygulamaları üzerinden anlatmaktadır. Bu örnek feminist perspektifin Sven’in oturuşunu, konuşmasını ve diğer pek çok şeyi nasıl somutlaştırdığını göstermektedir.

Kanaksanmış pratikleri değiştirmek, sadece erkek aile üyelerine sınırlanarak değil, farklı şekilde otururken, karanlık parklarda kadınları korkutmamak için stratejiler geliştirirken ya da sadece kamusal alandaki kendi bedensel varlığımızın bile kadınlar tarafından nasıl algılanabileceğinin farkında olmak, erkeklik normlarını sorgulamak/zorlamaktır. Sezgisel olarak evin temizliğe ihtiyacı olduğunu fark etmeyi öğrenmek de grup içinde (pro)feminist pratikler içinde verilmiştir.⁹ Katılımcılar ayrıca sözlü kullanım bağlamında da pratikleriyle yüzleşmiş ve onları değiştirmiş, duygular hakkında konuşmuş ve önce kendilerinin konuşma hakkı oluşunu sorgulamamışlardır.

Bir bağlam meselesi olarak geçiş

Geçişle ilgili pratikler yerellekle ilgili belli bağlamlarda ve baskın cinsiyet eşitlikçi söylemlere de yerleştirilmelidir. Erkeklerin konumlandırılmadığı değişimler onların toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitliği ve feminizm, bu kavramlardan ne anlaşıldığına ve bu kavramların toplumsal ve yerel kavramsallaştırmaları ile ilişkilerine bağlıdır. Genelleştirilmiş teorik çerçeveler bağlamı analiz edilmiş özel sosyal durum ve yerlerle beslenmeli/doldurulmalıdır. Geçiş problemleri ve politikaları farklı bağlam ve deneyimlerle ifade edilmelidir, İsveç örneğimizde olduğu gibi.

Ampirik metaryelde sorular kişinin (pro)feminist olarak feminist alanlardan geçerken aynı zamanda da nasıl homososyal ilişki ve alanlardan da geçebileceği konuları etrafında dönmüştür. Feminist alanlarda geçiş, feminist hareketteki ayrımcı grupları kabul etmeyi ve (içine olmasa da) kabul edilmeyi içerir. Bununla beraber, erkeklerin öteki erkeklerle ilişkilerinin karmaşık hale geldiğini, erkek cinsiyeti ve homososyallığın bazen haz ile, ama daha çok düşünmeden ve istemeden yarar sağlanabilir bir şey olduğunu belirtmek gerekir. Aynı zamanda görüşülen kişiler cinsiyet eşitliğinde fark yaratmak için kendilerini “erkek” ya da erkeklerin homososyal ilişki ve gruplarına girişe bağımlı bulmuşlardır. Dahası erkeklik ve feminist konular ile ilgili bir görüşmede görüşülen kişi olmak yine geçiş çerçevesi içinde sayılmıştır. Görüşmeler sırasında diğer (pro)feminist erkeklerden şüphelendiklerini belirtmeleri ve erkek oldukları için yetersizliklerini itiraf etmeleri, (pro)feminist pozisyonun daha uzak, radikal ve otantik olduğunun ya da olabileceğinin bir *göstergesidir*. Aynı zamanda bu aktivite daha oturmuş, paradoksal olsa dahi erkekler arası rekabetçiliğin de parçası olarak yorumlanabilir. Bu genel olarak radikalizme iki farklı yaklaşımı göstermektedir: biri kişisel öncücülerini kayırarak diğerlerinden farklı konumda tutmak ki bu yetersizliklerin itirafı olsa bile, öteki ise diğer radikal olmaya-çalışanların birliktelik ve de benzerliklerine vurgu yapmaktır.¹⁰

Bütününe bakıldığında, kendini erkek olarak teşhis etmek ve gittikçe daha da çok erkeklik üzerine feminist sorulara müdahil olmak kişinin kendi öznelliği ile ilgili konuları muğlak ve çelişkili göstermektedir. Bir (pro)feminist erkek olarak geçmek diğerleri tarafından öyle olduğunun farkında olunması, ama aynı zamanda da çözülecek bir problemin tanımı olmayı da beklemektir. Erkeklerin feminizmle ilişkilerindeki çelişkiler ve

problematikler devam etmektedir. Cinsiyet eşitliği ve feminizm ile ilgili pozitif davranışlar sıklıkla erkeklerin pozisyonlarıyla ilgili ikilem ve bilinmezliklerin farkındalığını gerektirir. Sonuçta biz bu varyasyonlar içinden iki düşünüş biçiminin ana hatlarını, *teorik yerleştirmeler* ve *yerel bağlamlar* içinde ortaya çıkarmak istiyoruz.

Teorik yerleştirmeler ve yerel bağlamlar

Şu açıktır ki erkeklerin pozisyonlarını, düşüncelerini ve feminizm içindeki pratiklerini analitik olarak, daha önce tartışılan süreklilik ve üçgen modeller üzerinden anlamak/yakalamak zordur. *Söylemenin, yapmanın ve deneyimlemenin* ampirik olarak bulunan boyutları erkeklerin cinsiyet eşitliği konularına katılımı ve sosyal teori ve politika şekillendirirken her zaman araştırmacılar ve politika üretkenler tarafından yakalanamayan muğlak pozisyonlar yaratmaktadır.

Erkeklerin feminizmle pozitif ilişkilerinin pratiğe dökülmesiyle ilgilenilirken, üçgen yaklaşımı cinsiyet eşitliği ve feminizm deyince *gerçekte anladığımız* bir takım tamamlayıcı anahtar *farklılıklarda* tam olarak işlemez. Burada cinsiyet eşitliği ve feminizme gelebilecek üç farklı cevabı göstermek istedik- (liberal) reformdan gelen, (bakış açısı) direnişi ve (yapıbozumsal) isyankar pozisyonlar. Üçgeni bu yaklaşımla birleştirmek teorik konumlandırmalar için daha karmaşık bir resim çıkmasını sağlayacaktır.

Liberal reform feminizmi, günümüz cinsiyet düzeni ve sosyal yapılar bağlamı içinde, cinsiyet eşitliğini bir kadınların ve erkeklerin eşitliğinin potansiyelini keşfetme meselesi olarak görmektedir. Judith Lorber'dan (2005b) bir alıntı yapacak olursak "cinsiyet reformcu feministler kadınların ve erkeklerin sosyal düzendeki eşitsizliğinin nedeninin yapısal olduğunu tartışmışlar ve kişisel özelliklerin bir dışavurumu olmadığını ya da bireysel tercihlerden kaynaklanmadığını ya da kişiler arası ilişkilerden... Yekten bir strateji olarak politik eylem için eşitsiz cinsiyetli sosyal yapının reformu *cinsiyet dengesidir.*" (vurgu orijinaldir). Çoğu zaman bu görüş baskındır, devlette, STK'larda ve hatta şirketlerdeki cinsiyet eşitliği politikalarında bile. Varsayım erkeklerin pozitif olarak (ya da karşısında olarak) böylesi cinsiyet *dengesizliğinin ortadan kaldırılması* programlarında değişime katkıda bulunacaklarıdır.

Lorber şöyle devam eder: "*cinsiyet direnişi* feministlerine göre cinsiyet düzeni cinsiyet dengeleme yoluyla eşit yapılamaz çünkü erkeklerin baskınlığı aşırı güçlüdür. Tek başına cinsiyet eşitliği gerçekleştirilebilir bir amaç değildir, çünkü kadınların erkekleşmesiyle son bulmaya meyleder. Çok daha radikal bir dönüşüm gereklidir, kadınların sesleri ve perspektiflerinin cinsiyetli sosyal düzeni daha kökten olarak yeniden şekillendirmesi ve *patriarkinin kaldırılmasını da içeren*" (2005b). Burada erkeklerin pozisyonları daha az belirgindir; etkisel olarak erkeklerin kendilerini bu daha radikal olan patriarki ve patriarkal ilişkilerin kaldırılması projesinde konumlandırmaları gerekir, lehte ya da alehte, ya da daha belirsiz bir orta yerde.

Cinsiyet isyancı feminizm daha da ileriye giderek, "cinsiyetleri fazlaştırarak ya da tümüyle ortadan kaldırarak cinsiyetli sosyal düzenden çıkmayı" ister. (Lorber, 2005b). Cinsiyet, cinsellik, ve toplumsal cinsiyet ve bunlar yoluyla üretilen ikiliklerin yapıbozumuna uğramasıyla diğer sosyal bölünmelerle olan bağlantılar, farklılıklar ve baskılar merkeze alınır (Lorber 1994, 2000, 2005a). Erkekler ya da "erkekler" istikrarsız, belki de modası geçmiş bir toplumsal kategoridir (Hearn 1998, 2004), hatta damga için potansiyel bir konumdurlar (Egeberg Holmgren 2007). Bu üçüncü pozisyon cinsiyet ve cinsiyet eşitliğinin en radikal kavramsallaştırmasıdır. Bunun erkekler üzerindeki çıkarımı hala yeterince açık değildir. Erkeklerin bu teorik konu ile ilgileri, alakasız olmak nedeniyle ciddiye alınmamaktan uçsuz bucaksız bir belirsizliğe ve gülünçlükten kimileri için sosyal bir felce ya da toplumsal kategori olarak erkeklerin aşağı edilerek cinsiyetin cinsiyetsizleştirildiği, yenilenmiş ufuk açıcı bir "kuir" iyimserliğine uzanmaktadır. Bazı görüşmeciler, erkekliğin yapıbozumuna uğramasından ya da erkekliğin feshedilmesinden bahsetmektedirler. Ama bu nasıl yapılır? "Eril" ya da "(pro)feminist" olarak radikal bir bakış açısı yakalayabilmek için kişinin kendini söylevin marjınlarında kendi cinsiyetli pozisyonlarından tümüyle olmasa da en azından etrafıca muğlaklaştırması gerekmektedir. Bu konumlanmalar feminist ve diğer eleştirel düşüncede marjınlerden teori çıkarmak olarak yankılanmaktadır (örn. Collins 1990).

Hatta daha aşık (pro)feminist pozisyonlarda erkek ve erkeklerin potansiyellerine daha pozitif şekilde yaklaşan ve toplumsal kategori olarak erkekleri fesheden yaklaşım arasında gerilim olabilir. Bu gerilim, isyankar pozisyonların kamusal politik ve gündelik pratiklere başarılı bir şekilde entegrasyonunda yaşanan zorlukları kısmen de olsa açıklamaktadır.

Erkeklerin uzlaşması gereken bir diğer gerilim ise yerel aktiviteler ve uluslararası bağlar ve erkeklerin seviyesi değişen (az ya da çok) feminizmler/feministler kolları ile benzerlik ve farklılık feminizmi arasındadır.

Erkeklerin uzlaşması gereken bir diğer gerilim ise yerel aktiviteler ve uluslararası bağlar ve erkeklerin seviyesi değişen (az ya da çok) feminizmler/feministler kolları ile benzerlik ve farklılık feminizmi arasındadır.

Bu farklı pozisyonlar bireysel erkekler tarafından, gruplar tarafından, hatta bütünüyle organizasyonlar tarafından işgal edilebilir, cinsiyet eşitliği politikalarında, iş hayatında, evde ya da kişisel ilişkilerde hatta yatakta işlem yapabilir.

Erkekler bireysel ve kolektif olarak kendilerini ve diğer erkekleri değiştirme çabasının önemini ve asıl erkek olmanın sevdikleri ve sevmedikleri yönlerini sorgulayabilirler. Erkeklerin feminizmle olan ilişkilerinde yüzleştikleri değiştirmek istedikleri çelişkiler farklı feminizmlerden kadınların yerini işgal etmeden neyi ve nasıl öğreneceklerini kapsar. Bu, “erkek olmanın” nasıl statüyü belirtmeden tanınacağıyla ilişkilidir. daha da karmaşığı “erkek olmak” nasıl Erkek olmayı bırakarak tanımır?

Cinsiyet eşitlikçi bağlamlarda bir oksimoron olarak isyancı feminizm

Analizimizde cinsiyet eşitlikçi diskuru göz önüne almak, eril/erkek (pro)feministleri bu materyalde temsil etmiş olduk, ve Goffman’ın “sapkın bireyler” diyeceği şekilde isyancı olarak tepede konumlandırdık. “Eril”/erkek olarak atfedilmenin damgalanması görüşmeciler tarafından tanımlandı. Geçmemiş olmak çevreleri tarafından kötülendi, ancak onlar da uyum sağlamak adına bunu *kabul ettiler*. Kendilerini ayırt etmek, ve radikal bir pozisyonu korumak için tek pro-cinsiyet eşitlikçi görünen diğer erkekleri sorunsallaştırmaları gerekti. Bu durum kısmen neden görüşmecilerin bu kadar refleksif anlatılarla bu kendi bağlamlarının dışındaki (pro)feminist pozisyonları ve deneyimleri anlattıklarını da açıklıyor. Yukarıdaki analiz temelde “(pro)feminist pozisyonun özüne” yani görüşme durumu dışında pratik kamu politikasında yapılandansa söylenene yoğunlaşmıştır.

Bu farklı pozisyonları değerlendirmek için cinsiyet eşitliği üzerine İsveç (Nordik) diskuru göz önüne alınmalıdır. Olumlu olarak erkek olmak ile kendisini “sorun” olarak tanımlamanın problemi aşıkardır. “Cinsiyet eşit” İsveçli erkek nosyonu bir şekilde cinsiyet eşitliği üzerine geniş bir birlik olan İsveç’te egemen (hegemonic) hale gelmiştir. Cinsiyet eşitliği fikrinin önemli bir şey olduğu İsveç’te iyi oturmuştur, ancak devlet feminizmi hala patriarkal olduğu düşünülen politik yapılarla feminist hareketi birleştirmeyi talep ettiği için muğlaklıklar taşımaktadır (Gelb, 1989, Mellström, 2004). Toplumsal cinsiyet araştırmalarının cinsiyet eşitliği politikalarıyla feminist hareketten daha yakın ilişkili olduğu akademi açısından devlet feminizminin sonuçları sağlam oturmuştur (Hearn, 2002). Ayrıca aynılık ve tamamlayıcılık üzerine olan baskın söylemler birleşik değildir, ve aynı zamanda birbirleriyle iç içe geçmiş, karmaşık hallerde bir arada yaşamaktadırlar (Eriksson and Pringle 2006). Erkekler, cinsiyet eşitliği politikalarıyla çoğunlukla iyi karşılanırlar. (Pro)feminist ya da feminist bir perspektife sahip olduğunu söylemek genelde yeterlidir ancak devlet feminizmine kabul edilmek için gerekli bile değildir. Ayrıca geçiş bağlama dayalıdır. Bazı politik cinsiyet eşitliği bağlamlarında, erkeklik bir damga olmaktansa bir kaynak olabilir, örneğin İsveç’te bazı cinsiyet eşitliği pozisyonları tarihsel olarak hep erkeklerin elindedir.

Bazı erkekler tarafından imkansız gibi görünen bir pozisyon almak cinsiyet eşitliğiyle ilgili baskın söylemlerinde ikiyüzlü egemenlikçi bir özü olan toplumlarda cinsiyet eşitliği ile ilgili radikal bir değişim yapmanın tek yolu gibi görünebilir; cinsiyet eşitliğinden hem kadınların hem de erkeklerin eşit yararlanacağı ve özgürleşeceği fikri -kadınlar ve erkekler olarak (bkz. Klinth, 2002). “Erkek” değiştirilecek ya da özgürleştirilecek bir şey değildir; tümüyle bir hatadır. Ancak kendisini feminizmin içine koyması, “feminist erkek” olarak pozisyonunu sadece muğlak yapmaz, aynı zamanda da bir oksimoron oluşturur.

Bu makalede, feminist literatürdeki modeller bir mikro sosyolojik kavram olan geçiş ile birleştirerek erkeklerin cinsiyet eşitliği ve feminizm(ler)le ilişkisinin tortulu ve bağlamsal bir analizini geliştirdik. Bu farklı yerleştirmeler, özellikle de isyankâr olanlar, erkek (pro)feministler (ya da benzeri tanınan erkekler) için ne söylenmesi, ne yapılması ve nasıl olunacağı konusunda, pratik etki ve sonuçlar çıkaracaktır. Farklı sosyal bağlamlardaki teorik etkileri değerlendirmek için de erkekler/erkeklikler’in analizi ile feminizmin çok boyutlu ve çokşekilliliği -ve erkeklerin farklı (pro)feminist pozisyonları, arasında ileri diyaloga ihtiyaç var. Burada olan çerçeveleme erkeklerin feminizmle olan ilişkilerindeki anlaşılması böylesi güç, ince ve yerleşik anlayışlar için teorik, analitik ve politik olarak daha fazla olanak sunmanın peşindedir.

Teşekkür

Bu makale ‘Feminizmde Erkekleri Çerçeveleme: Erkeklerin Cinsiyet Eşitliği ve Feminizm’deki Cinsiyet Bilinçli Pozisyonlarındaki Teorik Konular, Yerel İçerikler ve Pratik Geçişler makalesinin gözden geçirilmiş ve güncellenmiş bir versiyonudur. *Journal of Gender Studies*, 18(4), 2009, 403-418. Derginin editörlerine ve

Taylor&Francis'e bu gözden geçirilmiş ve güncellenmiş versiyonu yeniden yayınlamamıza izin verdikleri için minnettarız.

Yazarlar Hakkında

Linn Egeberg Holmgren İsveç'teki Stockholm Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümünde yerleşik bir Sosyoloji doktorudur, aynı zamanda yine İsveç'teki Lund Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Doktora tezi, *No Man's Land. Men as Feminists, Interview Performances and the Politics of Passing (Hiçbir Erkeğin Yurdu, Feminist olarak Erkekler, Görüşme Performansları ve Geçiş Politikaları)* (2011) profeminist erkek olarak tanımlanmanın dinamiklerine ve bu tür çalışmaların teorik ve analitik olarak nasıl ilerleyeceğini odaklanan ulusal ve uluslararası birkaç çalışmadan biridir. Egeberg Holmgren'in çalışmaları ayrıca çapraz-cinsiyet görüşmelerindeki metodolojik konuları da içermektedir. Yayınları arasında *Niteliksel Görüşmelerde Eş-Alanlama (Co-fielding in Qualitative Interviews)* (2011), *Niteliksel Araştırma (Qualitative Inquiry)* 17(5), *Feminist Erkekler: Resmîyetten Pratiğe (Feminist men: From in-principle to practice)* içinde Gottzén, L.& Jonsson, R. *Diğer Erkekler: erkeklik, normlar ve cinsiyet eşitliği (Other Men: masculinity, norms and gender equality)* (2012); ve *Cinsiyetli Özler, Cinsiyetli Özneler (Gendered selves, Gendered subjects)* (2013) içinde Pini, B.& Pease, B. *Erkeklikler ve Metodolojiler (Men, Masculinities and Methodologies)*.

Jeff Hearn İsveç, Örebro Üniversitesi, Feminist Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde bulunan Sosyal Çalışmalar Merkezi'nde Misafir Araştırma Profesörü, ve Finlandiya, Helsinki, Hanken Ekonomi Okulu ve İngiltere, Huddersfield Üniversitesi'nde profesördür. Kitapları arasında *The Gender of Oppression (Bastırılmanın Cinsiyeti)* (1987), *'Sex' at 'Work' ('İş yerinde' 'Cinsiyet')* (1987/1995), *Men, Masculinities and Social Theory (Erkekler, Erkeklikler ve Sosyal Teori)* (1990), *Men in the Public Eye (Kamu Gözüyle Erkekler)* (1992), *The Violences of Men (Erkeklerin Şiddetleri)* (1998), *Men, Gender Divisions and Welfare (Erkekler, Cinsiyet Ayrımları ve Refah)* (1998), *Gender, Sexuality and Violence in Organizations (Cinsiyet, Cinsellik ve Organizasyonlardaki Şiddet)* (2001), *Handbook of Studies on Men and Masculinities (Erkekler ve Erkeklikler El Kitabı)* (2005), *Men and Masculinities in Europe (Avrupa'da Erkekler ve Erkeklikler)* (2006/2013), *European Perspectives on Men and Masculinities (Erkekler ve Erkeklikler üzerine Avrupa Perspektifleri)* (2006/2009), *Sex, Violence and the Body (Cinsiyet, Şiddet ve de Beden)* (2008), *Men and Masculinities Around the World (Dünya'da Erkekler ve Erkeklikler)* (2011), ve son kitabı *Men of the World (Dünya'nın Erkekleri)* (2015) sayılabilir.

¹ İsveç'te erkeklerin "feminist" kelimesini kullanmasında ya çok az çelişki vardır ya da hiç yoktur; bilakis "profeminizm" terimi akademik, fazlasıyla spesifik ve hatta gereksiz görülür. Bu durum genellikle erkekler ve erkeklikler çalışmaları ve feminist literatürde de böyledir ve (bu makalede) mülakat yapılan erkeklerin kendilerini "pro-" olarak tanımladıkları da nadirdir. Aynı zamanda feminizmin içinde erkeklerin kendilerini feminist olarak tanımladıkları farklı ideolojik ve teorik perspektiflerin de olduğunu kabul etmekteyiz. Bu çelişkileri ortadan kaldırmak için belli alıntılar ve vurgular dışında bu makalede "(pro)feminist" terimini kullanacağız. Okunabilir olmak adına, "(pro)feminist" "feminist ya da profeminist" arasında bir köprü oluşturmaktadır. Bu da böylece hem İsveçli erkeklerin kendilerini nasıl ifade ettiklerini hem de Anglofon bağlamda "profeminist" pozisyonların nasıl vurgulandığını kapsamaktadır.

² İngilizce'de kullanılan cinsiyet/toplumsal cinsiyet ayrımı, diğer dillerde olduğu gibi İsveç dilindekiyle de tam olarak paralel değildir. İngilizce'de "erkek" ve "dişi" gibi geniş bir karşılık bulan "cinsiyet" sözcüğü İsveççede çoğu zaman toplumsal cinsiyet sözcüğü yerine de kullanılmaktadır. Bu durum da İngilizce'de ki "erkek", "eril", "erkeklik" ve "erkekçe" gibi sözcüklerin kullanımında karmaşıklık yaratmaktadır. Sonuç olarak örneğin "eril feminizm" kavramı gibi kavramlar hem "(biyolojik olarak) eril feminizm" hem de "erkekçe feminizm" gibi iki farklı çağrışımı akla getirebilmektedir. Bu nedenle, makalenin geri kalan bölümünde "eril", "erkek" ve "erkekler" terimlerini kullanacağız.

³ Yerel, ulusal ve hatta bölgesel konumları vurgularken, İsveç/Nordik bağlam ile Türkiye bağlamının ne kadar farklı olduğunun bilincindeyiz. Örneğin İsveç, Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu'nun Toplumsal Cinsiyet Kalkınma İndeksinde 6. sırasında, Türkiye ise 118. sırada yer almaktadır. Dünya Ekonomik Forumu'nun 2014 Cinsiyet Ayrımı İndeksinde ise İsveç 4. sırada, Türkiye 125. sırada yer bulmaktadır. İsveç'te kadın milletvekillerinin oranı %45 iken, Türkiye'de bu oran % 14'tür; yine Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın kadınların erkeklerle göre gelir oranı İsveç'te % 78 iken Türkiye'de %31'dir. Tüm bunları belirttikten sonra her iki ülke bağlamında erkeklerin konumlanmalarında benzerlikler ve farklılıkların olacağı, özellikle bazı erkeklerin toplumsal cinsiyet ve cinsellik, cinsiyet eşitliği ve feminizm konularında diğerlerine göre daha pozitif bir duruş sergileyecekleri açıktır.

⁴ Reawyn (R. W.) Connell Cinsiyet ve Güç (1987) kitabına, heteroseksüel erkeklerin patriarkinin sağlanması için uğraşanlar karşısında onun savunusundan uzaklaşmak için beş nedenle başlar. Örneğin sistemden yararlananlar, onun baskıcılığını görmeye başlayabilirler, ve kadınlar ve diğer erkekler için daha iyi bir durum arzulanabilirler. Aynı yıl Hearn (1987) "patriarkiyi değiştirmek için altı materyal neden" ile çalışmasını bitirmiştir: sevgi olanaklarının artması; diğer erkeklerden duygusal destek ve ilgi alma ve verme; çocuklarla daha fazla bir arada olma ve çalışmanın arttıracağı fayda; daha iyi bir sağlık; kapitalizmin dönüşmesi için koşullar yaratma; diğer erkeklerin şiddeti, erkeklerden korku, ölme ve öldürmeden kaçınma; kapitalizmin nükleer toptan yok ediliş ihtimalinde azalma.

⁵ *Birleşik Krallık Erkek Hareketi* (UKMM) ve Birleşik Krallık merkezli direkt müdahale grubu Adalet İçin Babalar (*Fathers 4 Justice*) (F4J) bunlara örnek gösterilebilir.

⁶ Bu çalışma 2005-2006 yılları arasında yürütülmüştür. Görüşülen kişiler cinsel kimlik, doğum yeri, şu anki mesleği, yaşam ilişkileri bağlamında çok değişkenli bir örneklem oluşturmaktadır. Her ne kadar her vakada sınıf belirtilmemiş olsa da, görüşülen kişilerin çoğu kendini orta sınıf olarak tanımlamaktadır ve üniversite mezunudur. Çalışma yürütülürken hiçbiri henüz ebeveyn olmamıştır.

⁷ Görüşülen kişilere ulaşmak için kendilerini feminist/profeminist/cinsiyetçilik karşıtı olarak tanımlayan erkeklerle ulaşma niyetimizi belirten kısa bir metni İsveç'in hem politik olan hem de olmayan belli başlı email gruplarına gönderdik. Sonrasında çağrımız daha küçük ağlara ulaştı ve kulaktan kulağa yayıldı. Bu vesileyle görüşülen kişiler farklı feminist hareketlerden ve farklı coğrafi bölgelerdendir.

⁸ "Radikal" kelimesini kullanırken hikayeleri tekdüze bir teorik perspektife ya da tekil bir feminist ideolojiye dayandırmayı amaçlamadık, aksine toplumun yeniden yapılanmasını ve bu yapılanma sırasında yeniden şekillenen toplumsal cinsiyet ve iktidar ilişkilerini anlatmak için kullandık.

⁹ Bu görüşmede temizlik konusunu örnek olarak veren Sven'di. Bu problem, beraber yaşayan heteroseksüel çiftler arasındaki cinsiyet eşitliği sorununa işaret eden daha geniş bir tartışmanın konusudur. Her ne kadar böyle bir söylem işlevsel bir performans ya da bilişsel bir yeniden çerçeveleme bağlamında yorumlanabilse de (ya ta eleştirilse de) feminist söylemin içinde yer alan bazı durumlarda da, ev işleri ile ilgili daha fazla sorumluluk almak, gündelik hayatın içindeki (pro)feminist pratiklerin en sık örneğidir.

¹⁰ Bu makalenin analitik kapsamı (pro)feminist pozisyonlara ve sosyal ortamlarda (pro)feminist geçişe odaklandığı için, erkeklik yapma konuları (ki burada rekabet üzerinden yapılmıştır) daha ileri bir şekilde analiz edilmemiştir. Toplumsal cinsiyet, anlatı performansları ve mülakatlarda (pro)feminist pozisyon sunumları üzerindeki kontrol müzakereleri için, bkz. Egeberg Holmgren (2008, 2011b).

Kaynakça

Ashe, F., 2004. Deconstructing the experiential bar: Male experience and feminist resistance. *Men and masculinities*, 7 (2), 187-204.

Ashe, F., 2007. *The new politics of masculinity: Men, power and resistance* London: Routledge.

Bergqvist, C., 1999. *Equal democracies?: Gender and politics in the Nordic countries* Oslo: Scandinavian Univ. Press in co-operation with the Nordic Council of Ministers.

Bradley, M. & Danchik, L., 1971. *Unbecoming men: A men's consciousness-raising groups writes on oppression and themselves* New York: Times Change Press.

Christian, H., 1994. *The making of anti-sexist men* London: Routledge.

Clatterbaugh, K.C. 1990. *Contemporary perspectives on masculinity: men, women and politics in modern society*. Boulder: Westview.

- Collins, P.H., 1990. *Black feminist thought: Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment* Boston: Unwin Hyman.
- Connell, R. (f.k.a. R.W.), 1987. *Gender and power: Society, the person and sexual politics* Cambridge: Polity in association with Blackwell.
- Dansky, S., Knoebel, J. & Pitchford, K., 1977. Effemist manifesto. *Double-f: A magazine of effeminism* 3, winter 1975-1976. In Snodgrass, J. ed. *For men against sexism: A book of readings*. Albion Calif.: Times Change Press.
- Digby, T. ed. 1998. *Men doing feminism*, New York: Routledge.
- Egeberg Holmgren, L., 2007. Killing bill: Men as rebellious feminists in the politics of passing. *Norma*, 2 (1), 16-37.
- Egeberg Holmgren, L., 2008. Performing feminist affinity: Interviewing feminist men in Sweden. *Atenea: a bilingual journal of the humanities and social sciences*, XXVIII (2), 107-120.
- Egeberg Holmgren, L. (2011a). *Ingenmansland: om män som feminister, intervjuframträdanden och passerandets politik* [No Man's Land: on Men as Feminists, Interview Performances and the Politics of Passing]. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Egeberg Holmgren, L. (2011b). Co-fielding in qualitative interviews: gender, knowledge and interaction in a study of (pro)feminist men. *Qualitative Inquiry*, 17(4):364-378.
- Egeberg Holmgren, L. (2012). Feministiska män: från i-princip till i praktik [Feminist Men: From "In Principle" to "In Practice"]. In: Gottzén, Lucas. and Jonsson, Rickard. (eds.). *Andra Män: maskuliniteter och normskapande i det "jämsladda" Sverige* [Other Men: Masculinities and Norms in the "Gender Equal" Sweden], Malmö: Gleerups.
- Egeberg Holmgren, L. (2013). Gendered Selves, Gendered Subjects: Interview Performances and Situational Contexts in Critical Interview Studies of Men and Masculinities I: Pini, Barbara & Pease, Bob. (eds.). *Men, Masculinities and Methodologies*. Palgrave Macmillan.
- Eriksson, M. & Pringle, K., 2006. Gender equality, child welfare and fathers' rights in Sweden. In Collier, R. & Sheldon, S. eds. *Fathers' rights activism and law reform in comparative perspective*. Oxford: Hart Publishing.
- Essed, P. & Goldberg, D.T., 2002. Cloning cultures: The social injustices of sameness. *Ethnic and Racial Studies*, 25 (6), 1066 – 1082.
- Fehr, D.V.D., Rosenbeck, B. & Jónasdóttir, A.G. eds. 1998. *Is there a Nordic feminism?: Nordic feminist thought on culture and society*, London: UCL Press.
- Ferguson, H., Hearn, J., Jalmert, L., Kimmel, M., Lang, J., Morrell, R. & De Vylder, S., 2004. *Ending gender-based violence: A call for global action to involve men - a summary of research* Stockholm: Sida.
- Friedman, S. & Sarah, E. eds. 1982. *On the problem of men: Two feminist conferences*, London: Women's Press.
- Gardiner, J.K. ed. 2001. *Masculinity studies & feminist theory: New directions*, New York: Columbia Univ. Press.
- Gelb, J., 1989. *Feminism and politics: A comparative perspective* Berkeley: University of California Press.
- Goffman, E., 1990. *Stigma: Notes on the management of spoiled identity* Harmondsworth: Penguin.
- Goldrick-Jones, A., 2002. *Men who believe in feminism* Westport, Conn.: Praeger.
- Gottzén, L. 2014. Män, våld och jämställdhet [Men, Violence and Gender Equality]. In: Dahl (ed.) *Män och jämställdhet. Betänkande av Utredningen om män och jämställdhet*. SOU 2014:6. Stockholm: Fritzes.
- Hanmer, J., 1990. Men, power and the exploitation of women. In Hearn, J. & Morgan, D. eds. *Men, masculinities & social theory*. London: Unwin Hyman.

- Hearn, J., 1987. *The gender of oppression: Men, masculinity and the critique of Marxism* Brighton: Wheatsheaf.
- Hearn, J., 1993. The politics of essentialism and the analysis of the 'men's movement(s)'. *Feminism Psychology*, 3 (3), 405-409.
- Hearn, J., 1998. Theorizing men and men's theorizing: Varieties of discursive practices in men's theorizing of men. *Theory and Society*, 27 (6), 781-816.
- Hearn, J., 2002. Critical studies on men in 4 parts of the world. *NIKK magasin*, (3), 12-15.
- Hearn, J., 2004. From hegemonic masculinity to the hegemony of men. *Feminist Theory*, 5 (1), 49-72.
- Hearn, J. & Holmgren, L.E., 2006. Männliche positionierungen zur gleichstellung der geschlechter und zum feminismus: Theoretische bezüge und praktische passings. *Feministische Studien*, 24 (2), 224-242.
- Hebert, L.A., 2007. Taking "Difference" Seriously: Feminisms and the "Man question". *Journal of Gender Studies*, 16 (1), 31 – 45.
- Hill, H., 2007. *Befria mannen!: Idéer om förtryck, frigörelse och förändring hos en svensk mansrörelse under 1970- och tidigt 1980-tal* [Liberate the Man!: Ideas of Oppression, Emancipation and Change in a Swedish Men's Movement during the 1970s and early 1980s]. Umeå: h:ström - Text & kultur.
- Hobson, B. & Morgan, D., 2002. Introduction: Making men into fathers: Men, masculinities and the social politics of fatherhood. In Hobson, B. ed. *Making men into fathers: Men, masculinities and the social politics of fatherhood*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Holli, A.M., Magnusson, E. & Rönnblom, M., 2005. Critical studies of nordic discourses on gender and gender equality. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 13 (3), 148 – 152.
- Holter, Ø.G., 1989. *Menn* [Men]. Oslo: Aschehoug.
- Holter, Ø.G. & Aarseth, H., 1993. *Menns livssammenheng*. [Men's Lives] Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Jalmert, L., 1984. *Den svenske mannen* [The Swedish Man]. Stockholm: Tiden i samarbeide med Arbetsgruppen om mansrollen.
- Jardine, A.A. & Smith, P. eds. 1987. *Men in feminism*, New York: Methuen.
- Kessler, S.J. & McKenna, W., 1978. *Gender: An ethnomethodological approach* New York: Wiley.
- Klinth, R., 2002. *Göra pappa med barn: Den svenska pappapolitiken 1960-1995*, [Making Daddy Pregnant: The Swedish Father Politics 1960-1995] first ed. Umeå: Boréa förlag.
- Lipman-Blumen, J., 1976. Toward a homosocial theory of sex roles: An explanation of the sex segregation of social institutions. In Blaxall, M. & Reagan, B. eds. *Women and the workplace: The implications of occupational segregation*. Chicago: Univ. of Chicago P.
- Lorber, J., 1994. *Paradoxes of gender* New Haven: Yale University Press.
- Lorber, J., 2000. Using gender to undo gender: A feminist degendering movement. *Feminist Theory*, 1 (1), 79-95.
- Lorber, J., 2005a. *Breaking the bowls: Degendering and feminist change* New York: W.W. Norton.
- Lorber, J., 2005b. *Gender inequality: Feminist theories and politics* Los Angeles, Calif.: Roxbury Pub.
- Magnusson, E., 2000. Party-political rhetoric on gender equality in Sweden: The uses of uniformity and heterogeneity. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 8 (2), 78 – 92.
- Martin, P.Y., 2001. 'Mobilizing masculinities': Women's experiences of men at work. *Organization*, 8 (4), 587-618.
- Mellström, U., 2004. *Doing critical men's studies in a state feminist country*. Duisburg & Essen: Institut für Geschlechterforschung Netzwerk Frauenforschung Universität Duisburg-Essen.

- Mellström, U., Hearn, J. and Pringle, K. 2014. Översikt kring svensk, nordisk och internationell maskulinitetsforskning [Overview of Swedish, Nordic and International Masculinity Research]. In: Dahl (ed.) *Män och jämställdhet. Betänkande av Utredningen om män och jämställdhet*. SOU 2014:6. Stockholm: Fritzes.
- Messner, M.A., 1997. *Politics of masculinities: Men in movements* Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Pease, B., 2000. *Recreating men: Postmodern masculinity politics* London: Sage.
- Schacht, S.P. & Ewing, D.W. eds. 1998. *Feminism and men: Reconstructing gender relations*, New York: New York University Press.
- Schubert, G. 1959. *The public interest: A critique of the theory of a political concept*. New York: The Free Press of Glencoe.
- SOU 2014:6. *Män och jämställdhet. Betänkande av Utredningen om män och jämställdhet*. [Men and Gender Equality. Report from the Commission on Men and Gender Equality] Stockholm: Fritzes.
- Stetson, D.M. & Mazur, A. eds. 1995. *Comparative state feminism*. Thousand Oaks, Calif.: Sage.
- Stoltenberg, J., 1989. *Refusing to be a man: Essays on sex and justice*. Portland, Or.: Breitenbush Books.
- Varanka, J., Närhinen, A. & Siukola, R., 2006. *Men and gender equality: Towards progressive policies*. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health.